

СОЦІАЛЬНІ РЕАЛЬНОСТІ В ЕМПІРИЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

УДК 316.613; 643

Сірий, Є. (2025). Суспільний настрій та становище українців у маркуванні їх життєстійкості в реаліях затяжної війни (регіональні відмінності). *Соціологічні студії*, 2(27), 60–71. <https://doi.org/10.17721/2306-3971-2025-02-41-41>

Суспільний настрій та становище українців у маркуванні їх життєстійкості в реаліях затяжної війни (регіональні відмінності)

Євген Сірий ✉ –

доктор соціологічних наук, професор,
провідний науковий співробітник відділу
теорії та історії соціології, ІС НАН
України.

E-mail: socio1@ukr.net

ORCID: 0000-0003-3396-8168

Yevgen Siryi ✉ –

ScD in Sociology, Professor of Sociology,
senior researcher of the Department of
Theory and History of Sociology, Institute
of Sociology of the National Academy of
Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

DOI: 10.17721/2306-3971-2025-02-41-41

Received: October 12, 2025

1st Revision: December 10, 2025

Accepted: December 25, 2025

У статті актуалізуються окремі аспекти суспільної рефлексії українців (суспільний настрій та самооцінка їх життєстановища) у маркуванні їх життєстійкості, що специфікуються в умовах затяжної війни в Україні. Вивчення суспільних настроїв та самооцінок є важливим для дослідження й конструювання такої ознаки, як життєстійкість – складника інтегральної ознаки національної стійкості. На основі масиву даних Інституту соціології НАН України (2024, 2025) та вторинних соціально-статистичних даних низки національних компаній здійснено порівняння емпіричних показників за двома незалежними ознаками (змінними) для отримання додаткових параметрів сторін людської рефлексії, її характеристик та виявлення взаємозв'язків між ними; ідеться про задоволеність своїм становищем у суспільстві, своїм життям, оцінку важливих життєвих пріоритетів/цінностей, оцінку умов життя в Україні, терміну планування свого життя, відчуттів щодо свого майбутнього, задоволеність подіями, які відбуваються в країні зараз, найбільш актуальні виклики на сьогодні. В основі цього виявлені та показані міжрегіональні відмінності (за новими пропонуваними критеріями розрізнення, з урахуванням наближеності до театру воєнних дій і відповідних соціальних викликів) із зазначених аспектів суспільної рефлексії. Це, окрім розбіжностей культурно-історичного характеру, дає можливість виявити умовні тренди змін, зумовлені російсько-українською війною.

Ключові слова: задоволеність життям, затяжна війна, соціальні виклики, психоемоційні зміни, міжрегіональні порівняння, життєстійкість.

Siryi Yevgen. Public Mood and Position of Ukrainians in Marking Their Resilience in the Realities of a Protracted War (Regional Differences). The article actualizes some significant aspects of the social reflection of Ukrainians (social mood and their self-assessment of their living conditions) in marking their possible resilience, which are specified under the conditions of a protracted war in Ukraine. The study of these segments as one of the sources of social attitudes is important for the study and construction of such an integral latent feature as resilience – as a component of the integral feature – national resilience. Based on sociological and socio-statistical data, their two-dimensional comparison, the object was separately studied by two independent characteristics (variables) to obtain additional parameters of the sides of human reflection, its characteristics and identify the relationships between them in the aspect of: satisfaction with one's position in society, one's life, assessment of more important life priorities/values, assessment of living conditions in Ukraine, the term of planning one's life, feelings about one's future, satisfaction with the events taking place in the country now, the most urgent challenges for today. Based on this, interregional

differences (according to the new proposed criteria for distinction, according to proximity to the theater of military operations and its social challenges) in the indicated aspects of human reflection are identified and shown.

Key words: life satisfaction, protracted war, social challenges, psycho-emotional changes, interregional comparisons, resilience.

ВСТУП

Унаслідок різних обставини, зокрема невеликого наукового інтересу до такого явища, як війна, із її деструктивним сенсом і змістом, а також багатоаспектністю предмета цього явища, сфера висвітлення та осмислення війни як соціальної катастрофи й трагедії людства потрапляє зараз у широке соціогуманітарне поле дослідження. Так чи інакше, кожне те чи інше явище, що розкриває та підвищує, зокрема, феноменологічні та екзистенціальні параметри вивчення соціуму, потребує відповідної його наукової репрезентації. Війна і її затяжний характер принесли й трансформували відповідні виклики, передусім щодо характеру, та зміни суспільного настрою, що взаємодіє з оцінкою суджень про життєві перспективи, палітри інших психосоціальних аспектів життєстійкості. Це, своєю чергою, відображає наявність і рівень суспільного потенціалу перед викликами війни. Відповідно, з'являється потреба у виявленні певного впливу тривалості війни (чотири роки) на формування самооцінки українців, певної позиції та оцінки різних ситуацій, зокрема різних аспектів життєвого становища людей, зміни способу їхнього життя, адаптивних можливостей до нових обставин і відповідно до цього – характеру сприйняття життєвих реалій, що має велике значення до життєстійкості людини, соціуму.

Вивчення можливих чинників життєстійкості в умовах російсько-української війни бачимо, зокрема, у дослідницьких доробках науковців Інституту соціології НАН України (Головаха, Дембіцький, та ін., 2024; Дембіцький, Головаха, Степаненко, 2025) і багатьох інших дослідників, що, передусім, максимально охоплюють базу емпіричних досліджень: у руслі дослідження стресових станів українців (Сальнікова, Сидоров, Дембіцький, 2024), розкриття параметрів життєстійкості (Сірий, 2025a, 2025b); щодо механізму, ресурсів, протидії стресовим станам; стосовно різних аспектів соціальної резильєнтності українців в умовах воєнного й повоєнного часу (Бурдін, 2023; Соболева, Соболев, 2024); шляхів подолання відповідних соціальних викликів, тощо. Прямий стосунок до концептуалізації життєстійкості маркується серед низки інших вітчизняних і закордонних науковців, зокрема в аспектах перебудови світосприйняття суб'єкта, надії на зростання (Hobfoll, & Hall, 2007), розвідки до соціологічної концептуалізації життєстійкості (Катаєв, Зоська, 2025), ролі громадської думки в національній ідентичності українців під час війни (Nychuk, & D'Anieri, 2025), феномену суспільної рішучості в умовах екзистенційної загрози (Leitlande, 2024), тощо.

Мета дослідження. Хоча дослідження суспільних настроїв не є новим, апелюємо до міжрегіонального порівняння різних аспектів суспільної рефлексії українців (самооцінка їх життєвого становища, суспільний настрій тощо) за запропонованим критерієм задля виявлення відмінностей і схожостей життєстійкості людей в умовах затяжної війни.

1. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

1.1. Концептуальна основа

Із початку російсько-української війни українське суспільство багато в чому змінилося – у структурному аспекті, майновому, стратифікаційному, ціннісному, громадянському, ментально-психологічному й іншому. Одні зміни явно проявляють себе, інші – мають більш латентний характер. Для відслідковування змін свідомості населення України, можливих змін ключових її психосоціальних, ментальних параметрів і параметрів самоідентичності (зокрема національної, громадянської), вияву конфліктних чи солідаризаційних ознак/джерел тощо, важливим показником є рівень ключових ознак: задоволеності становищем у суспільстві та власним життям, перспективами майбутнього, життєвих пріоритетів, емоційного стану й ін.

Важливим чинником впливу викликів війни є критерій близькості до фронту. Припускаємо, що рівень віддаленості/наближеності до театру бойових дій певним чином може впливати на думки чи оцінки респондентами з різних питань, відображаючи трансформацію їхніх позицій, установок, зміну оцінок різних суспільно-життєвих ситуацій.

Ураховуючи фактор регіоналізації, маємо таке: він, зазвичай, є визначеним у чотирьох макро-регіонах: Західний, Центральний, Південний та Східний, – кожний із яких охоплює певний набір областей (із деякими відмінностями окремих дослідницьких проєктів (Сальнікова, 2021, с. 77–79)). Це є поширеною практикою у вітчизняній прикладній соціології, за якою критерії розрізнення ґрунтуються не стільки на географічній складовій частині, скільки на культурно-історичній, культурно-ідентичній (Нагорна, 2008; Сірий, 2018) та ін. Однак фактор війни потребує модифікації методологічних вимірjuвальних засобів. Різні дослідницькі кейси формували властиві для їхніх завдань критерії відбору (індивіди, групи, регіони) за чинником/принципом «впливу війни», надаючи їм нових ознак. Для прикладу із чималою кількістю таких дослідницьких кейсів можна навести виокремлення чинників стресових станів відповідно до місця проживання внаслідок війни: вимушені внутрішні переміщення в масштабах та проблемах (Малиновська, Яценко, 2024), факт перебування чи не перебування в зоні активних бойових дій зі зміною або не зміною місця проживання (Сальнікова, Сидоров, Дембіцький, 2024), порівняльні дослідження надії й симптомів лиха в українців і в європейських країнах (Kimhi, Kaım, & Bankauskaite, 2024) та інше. Усі вони заслуговують на увагу у виконанні поставлених дослідницьких завдань.

У нашому аналізі ознака регіоналізації в описі зазначених аспектів рефлексії суспільного настрою загалом запропонована й сформована за принципом наближеності / віддаленості від фронтової зони, від зони активних бойових дій із боку російського агресора. За цим принципом умовно виокремлено три регіони:

1. «Наближений», до якого входять Чернігівська, Сумська, Харківська, Запорізька, Дніпропетровська, Миколаївська, Донецька та Луганська області;
2. «Центральний» – м. Київ, Київська, Полтавська, Житомирська, Черкаська, Кіровоградська, Одеська, Вінницька, Хмельницька області;
3. «Віддалений» – Тернопільська, Рівненська, Волинська, Львівська, Чернівецька, Івано-Франківська, Закарпатська області.

Припускаємо, що рівень віддаленості/наближеності щодо театру бойових дій певним чином може впливати на свідомість, характер зміни думок чи оцінок людей щодо різних життєвих (екзистенційних) питань, відображаючи трансформацію їхніх позицій, установок, зміну оцінок різних суспільно-життєвих ситуацій. Окрім розбіжностей культурно-історичного характеру маємо можливість виявити умовні тренди змін, які формує саме війна.

Емпіричною базою цього дослідження слугували масиви даних двох моніторингових досліджень Інституту соціології НАН України:

– «Українське суспільство», виконане Соціологічною групою «Рейтинг» на замовлення Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), (n= 4101, польовий етап: 27 червня – 6 липня 2024 р.);

– проведене Інститутом соціології НАН України методом телефонних інтерв'ю (computer-assisted telephone interviews, CATI) (n=1835, польовий етап: 9 вересня – 8 жовтня 2025 р.), а також дані 2022 р. за окремим показником.

Задля верифікації отриманих результатів наведено вторинні результати досліджень (2024–2025) інших національних компаній, зокрема фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва та соціологічної служби Центру Разумкова, соціологічної групи «Рейтинг», КМІС, 4Service.

Методи: для порівняння побудовано двовимірний розподіл емпіричних даних двох груп змінних – індикаторів/показників суспільної рефлексії українців (самооцінка їх життєстановища, суспільний настрій, тощо) за регіонами, з оцінкою статистичної значущості параметрів і т. ін. За допомогою критерію хі-квадрат Пірсона виявлено статистично значущі відмінності показників. Результати скориговано для всіх парних порівнянь за допомогою поправки Бонферроні.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ДИСКУСІЯ

2.1. «Якою мірою ви загалом задоволені своїм становищем у суспільстві на сьогодні?»

Упродовж четвертого року війни майже 40 % населення (39,5 %) не задоволені своїм становищем у суспільстві (приблизно стільки ж – 37,8 % – не можуть однозначно його оцінити) (табл.1). Індекс задоволеності як середнє значення позитивних і негативних оцінок у діапазоні: від

-1 до 1 становить -0,17, що можна сказати про певну загальну незадоволеність людей щодо власного становища в суспільстві. Подібна ситуація збереглася й у 2025 р.: індекс задоволеності становить -0,12 і свідчить про певну загальну незадоволеність людей щодо власного становища в суспільстві (табл. 1).

Таблиця 1

Показники задоволеності своїм становищем у суспільстві на сьогодні, %

	2024	2025
Скоріше задоволені	22,7	29,0
Важко сказати, задоволені чи ні	37,8	39,8
Скоріше не задоволені	39,5	30,2
Індекс задоволеності	-0,17	-0,12

Джерело: зроблено автором на масиві даних ІС НАН України (2024, 2025).

Міжрегіональне порівняння задоволеності своїм становищем у суспільстві засвідчило окремі відмінності (див. табл. 2).

Таблиця 2

Міжрегіональне порівняння міри задоволеності своїм становищем у суспільстві на сьогодні*, %

	Загалом	Регіон		
		«Ближній»	«Центральний»	«Віддалений»
Скоріше не задоволені	39,5	43,8	38,5	36,3
Важко сказати, задоволені чи ні	37,8	36,0	38,3	39,8
Скоріше задоволені	22,7	20,2	23,2	23,9

*Хі-квадрат = 15,2733, значущість < 0,004.

Джерело: зроблено автором на масиві даних ІС НАН України (2024).

Цілоком логічним виявилось, що незадоволеність своїм становищем у суспільстві все ж більш інтенсивно проявляється в прифронтових областях (43,8 %), ніж у віддалених від фронту (36,3 %). Це можна пояснити більшою кількістю «невизначених» із цього оцінювання у «віддалених» до фронту областях, а також виявом тієї ситуативності, що негативний фактор відчуття війни не завжди лінійно впливає на почуття «задоволеності» та «незадоволеності» людей своїм становищем. Ці відчуття генеруються не тільки наявністю чи відсутністю конкретних «наближених» факторів війни, але й загальним психологічним фоном їх сприйняття.

2.2. «Що особисто для вас є найбільш важливим?»

Найважливішими цінностями під час війни на межі 2024/2025 рр. наразі зберігалось «фізичне здоров'я» й «безпека» (табл. 3). У різні періоди, зважаючи в основному на зовнішні кризові обставини/ризик, люди по-різному вибудовують свої життєві пріоритети, соціальні позиції. Ураховуючи реалії (четвертий рік широкомасштабної війни), цілоком логічною є картина (як зріз громадської думки), яка відображає структурований конструкт життєвих важливостей (див. табл. 3), де такі позиції, як «власна безпека та безпека близьких» (24 %), «безпека й благополуччя дітей» (21,3 %), «державна незалежність» (19,7 %), сприймаються як такі, що підлягають найвищим ризикам для людей. Культурній сфері й іншим різним сторонам життя («цікава робота») надається меншого значення (по 1 % відповідно).

Міжрегіональне порівняння важливості цінностей виявило певні розбіжності тільки в половині із зазначених. Цілоком виправданим та логічним є те, що такі цінності, як «власна безпека» й «благополуччя дітей», є більш важливими саме для населення наближеного до фронту регіону, де найінтенсивніше проявляються всі ризикогенні небезпечні виклики для життя, здоров'я, долі тощо.

Для населення віддаленого регіону ці важливі цінності займають дещо нижчі позиції. І навпаки – такі цінності, як державна незалежність України й міцне здоров'я, виявилися важливішими для населення «віддаленого» регіону (західних областей) у порівнянні з наближеним регіоном.

Таблиця 3

Міжрегіональне порівняння оцінки важливіших життєвих пріоритетів/цінностей*, %

Основні цінності	Загалом	Регіон		
		«Ближній»	«Центральний»	«Віддалений»
Власна безпека та безпека близьких людей	24,0	26,7	25,8	17,4
Благополуччя дітей	21,3	24,0	21,0	18,6
Державна незалежність України	19,7	16,8	17,9	26,2
Міцне здоров'я	10,9	9,6	10,3	13,6

* Статистика хі-квадрат значуща на рівні < 0,005.

Джерело: зроблено автором на масиві даних ІС НАН України (2024).

2.3. «Якою мірою ви задоволені своїм життям загалом?»

Задоволеність життям є чи не найголовнішим показником добробуту людей, відображаючи їх суб'єктивну оцінку в екстраполяції впливу позитивних факторів на життя особистості. На той період незадоволених своїм життям (25,2 %) виявилось майже удвічі менше, ніж тих, хто є задоволеним (45,7 %), (див. рис. 1). (Сумарний індекс задоволеності – середнє значення (у діапазоні від -2 до 2) становить 0,19).

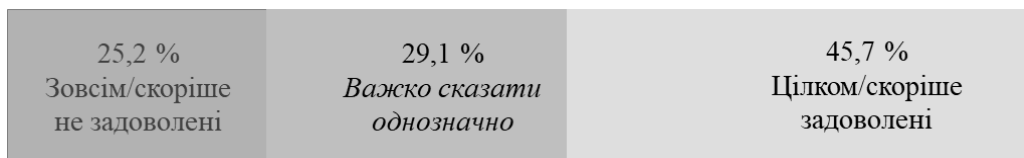

Рис. 1. Рівень задоволеності українців своїм життям (%)

Джерело: зроблено автором на масиві даних ІС НАН України (2024).

Міжрегіональне порівняння цього показника також відображає його зростання з віддаленістю від викликів наближеної війни і навпаки (див. рис. 2). Найбільше незадоволених життям виявилось у наближеному до фронту регіоні (що цілком закономірно) – 30,3 % (і, відповідно, їх менше у віддаленому регіоні – 19,2 %). І навпаки: найбільше задоволених життям у віддаленому регіоні – 50,8 %, у порівнянні з наближеним до фронту регіоном – 39,6 %.

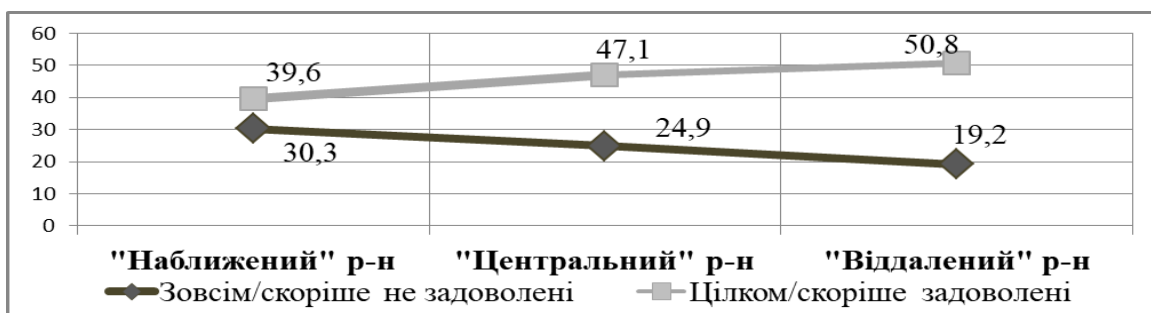

Рис. 2. Міжрегіональне порівняння рівня задоволеності життям українців (%)

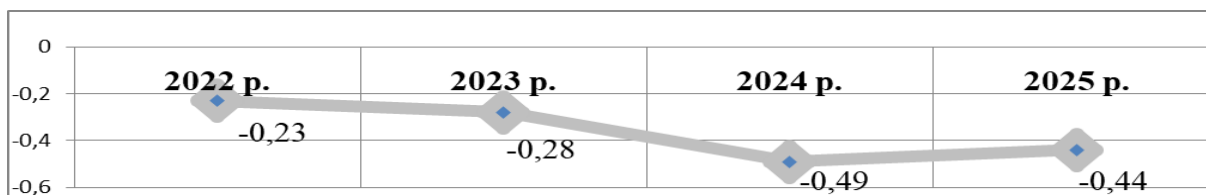
* Статистика хі-квадрат значуща на рівні < 0,005.

Джерело: зроблено автором на масиві даних ІС НАН України (2024).

2.4. «Якими, на вашу думку, є умови життя в Україні для більшості населення?»

Щодо оцінки умов життя в Україні, то у 2024 р. для майже половини населення (48,7 %) вони загалом були поганими. Тих, кого якось вони задовольняють, є майже 40 % (38 %). І лише 3,6 % оцінили умови життя в Україні для більшості населення України як «хороші». (Загальний індекс якості умов проживання, як середнє значення від -1 до 1, становив -0,49, що свідчить загалом про

негативну їх оцінку. У 2025 р. цей показник практично не змінився (-0,45). Порівнюючи середнє значення цього показника (див. рис. 3) протягом чотирьох років війни (2022–2025), можемо зробити висновок, що рівень умов життя населення має тенденцію до зниження.

Рис. 3. Середнє значення оцінки умов життя у воєнний період (2022–2025)

Джерело: зроблено автором на масиві даних ІС НАН України (2022–2025).

2.4. Українці «готові терпіти війну» чи ні?

Похідні війні труднощі, які виникли з її початком як її виклики, зазвичай, крім деструктивних наслідків, генерують карбування рівня соціальної стійкості українців, їх моральне загартовування, зміну характеру їх сприйняття, адаптації до них, можливе їх нівелювання тощо. У цьому аспекті (за результатами дослідження 2024 р.) більш ніж 2/3 населення (68,6 % респондентів) проявляли готовність терпіти нинішні та майбутні проблеми, зокрема – «скільки буде потрібно для перемоги у війні» як у довготривалій перспективі – 42,8 %, так і в обмежений час – 25,8 %. Кожен 7-й респондент (14,8 %) відзначив, що зовсім не готовий терпіти такі труднощі. Порівняння в розрізі регіонів оцінок респондентів щодо подальшої можливості/готовності терпіти тяготи війни розбіжностей не показало (у межах похибки, статистика хі-квадрат значуща на рівні 0,162). Це, наприклад, може означати, що населення України вбачає та оцінює рівень власного життєвого потенціалу в поточній ситуації практично однаково у всіх регіонах.

Потрібно показати й умовні тренди й особливості цієї людської здатності впродовж війни з результатів інших досліджень останніх років. Так, у липні 2023 р. зафіксовано, що 67 % дорослого населення українців задля перемоги «готові терпіти труднощі через війну» рік, кілька років; не готові терпіти – 11 % опитаних (найбільше таких – серед бідних прошарків населення 23%) (Рейтинг, 2023). У грудні 2024 р. більше ніж половина (57 %) українців також були «готові терпіти війну скільки буде потрібно». Однак готовність нести цей тягар поступово знижується. Від початку 2022 р. до початку 2024 р. ситуація тут практично не змінювалася. Лише від лютого до грудня 2024 р. цей показник знизився до 57 % (Грушецький, 2025).

2.5. «На який термін ви плануєте своє життя?»

Інший параметр соціального настрою та маркер життєстійкості – планування власного життя – має свою специфіку й важко піддається логічному поясненню щодо терміну/періоду його планування. У нашому випадку (дані 2024 р.) частково можна спиратися на «невизначеність однозначної відповіді» (20,1 %) та «відсутність такого планування» (19,8 %), що загалом стало притаманним майже 40 % респондентам. У цьому випадку дійсно можна стверджувати про певний негативний вплив війни на життєві стратегії людини. Порівняння серед різних регіонів термінів/періодів планування свого життя розбіжностей не показало (у межах похибки (статистика хі-квадрат значуща на рівні < 0,005). Однак були невеликі розбіжності в окремих позиціях щодо наявності певного зсуву терміну планування власного життя, за яким більша частка населення наближеного до фронту регіону, у порівнянні з іншими, більше схильна планувати своє життя на *1 день* – 11 % (проти 7,7 % – у «віддаленому регіоні»). Також населення «наближеного» регіону менше схильне планувати своє життя на *1 рік* – 7,1 % (проти 11 % – серед населення «віддаленого» регіону). І це цілком зрозуміло, який термін планування життя корелює з відчуттям рівня реальної небезпеки.

2.6. «Які почуття виникають у вас, коли ви думаєте про своє майбутнє?»

Оцінюючи рівень прояву різних почуттів про майбутнє, які виникають у кожного з українців (дані 2024 р.), простежуємо, що сумарний баланс позитивних та негативних таких почуттів/емоцій указує на позитивний бік. За результатами досліджень, позитивні відчуття перевищують негативні. Основними серед таких, що формують позитивний рівень соціального настрою, виявилися «надія»

(50,5 %) проти «безвихідності» (11,9 %), «оптимізм» (35,6 %) проти «песимізму» (7,7 %), «інтерес» (16,9 %) проти «байдужості» (2,9 %). Негативний каркас почуттів-емоцій тут переважно сформований за рахунок таких характеристик, як «тривога» – 31,7 % (проти «задоволеності» 4,8 %), «розгубленість» – 20,3 % (проти «упевненості» 12,1 %), «страх» – 4,2 % (проти «радості» (6,6 %) (табл. 4).

Таблиця 4

Дизайн-структура рівнів почуттів щодо власного майбутнього, %

«Позитивні» почуття	«Негативні» почуття
Оптимізм – 35,6	Песимізм – 7,7
Надія – 50,5	Безвихідність – 11,9
Інтерес – 16,9	Байдужість – 2,9
Упевненість – 12,1	Розгубленість – 20,3
Радість – 6,6 %	Страх – 14,2
Задоволеність – 4,8	Тривога – 31,7
Усього – 126,5	Усього – 88,7

Джерело: зроблено автором на масиві даних ІС НАН України (2024).

У міжрегіональному порівнянні самооцінки та рівня виявлених почуттів респондентів щодо свого майбутнього виявлено невеликі розрізнення в окремих позиціях і зафіксовано цілком логічну залежність рівня почуттів позитивного та негативного характеру від наближеності до зони активних бойових дій.

Щодо висвітлення психоемоційних аспектів реагування українців на війну в екстраполяції до оцінки щодо свого майбутнього та майбутнього України, то, згідно з результатами різних досліджень, *утома* є фактором, що відкриває відчуття тривоги, розгубленості й страху, що значно зросло серед українського населення (Лесик, 2024). Зміни є, і вони є цілком закономірними в суголосності викликів війни, й особливо зараз.

Згідно з результатами інших національних компаній (Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2024), протягом трьох років війни відчуття «надії» практично залишилася на тому ж рівні, однак простежено зростання «тривоги» (див. рис. 4). Рівні цих та інших характеристик багато в чому пов'язані із зовнішніми обставинами, на кшталт хороших/нехороших новини й події, пов'язані з війною, світовою підтримкою тощо. Відповідно, є зміни в характері психоемоційного фону людини/суспільства на позитивний чи негативний, спадає оптимізм (живлений ейфорією, що ця війна поза всякою логікою і вона скоро закінчиться за активної «зобов'язаної» допомоги прогресивного світу) та зростає відчуття соціального страху, що є не чимось іншим, ніж відчуття реальності (адекватне сприйняття й інтерпретація навколишнього світу) завдяки тривалій рефлексії в цьому світі війни.

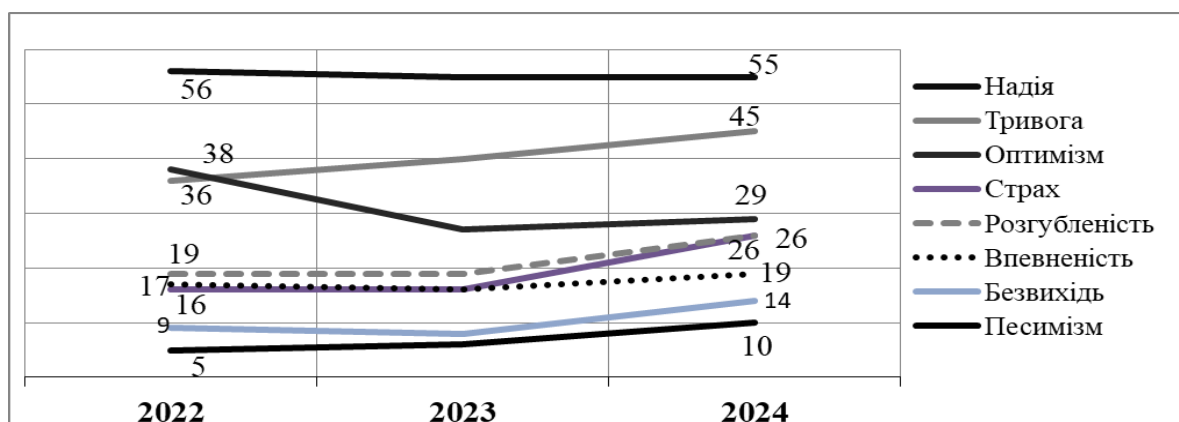

Рис. 4. Динаміка змін психоемоційних характеристик українців (%)

Джерело: Модифіковано автором на основі інфографіки (Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва, 2024).

Можна стверджувати, що рівень задоволеності власним психологічним станом упродовж чотирьох років війни надалі продовжує знижуватися. Про це свідчать результати дослідження «Психічне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни», проведеного в рамках Всеукраїнської програми ментального здоров'я «Ти як?» (2025). У порівнянні з 2022 роком (41 %), цей показник знизився до 36 % у 2025 р. Щодо емоцій, то в українців (дані поч. 2025 р.) продовжують залишатися високими напруженість, утом, страх та роздратування. А наявність психологічного стресу для українців на поч. 2025 р. надалі проявляється через такі емоції, як тривожність і напруга (58 %), виснаженість (49 %), емоційна нестабільність (45 %), роздратування та злість (44 %), а також безсилля, розчарування, відчай (Всеукраїнська програма ментального здоров'я, 2025). Усі ці зміни не є сильно радикальні, але певні тенденції є. Життєстійкість виявляється не тільки в частині психоемоційного модусу, але й оптимізму чи песимізму оцінок майбутнього щодо війни, а також відчуття безпеки.

2.7. «Якою мірою ви задоволені подіями, які відбуваються в нашій країні зараз?»

До ключових індикаторів суспільного настрою можна віднести й міру задоволеності подіями. Звісно, абстрактність запитання не визначає конкретний зміст подій, сфери їх прояву кожна людина розуміє по-своєму: воєнні дії, виклики, політичне, економічне, культурне життя українців тощо. Однак спільний знаменник оцінки різноманіття ставлень до змін у суспільному житті України показує (дані 2024 р.), що більшість українців (71,4 %) були незадоволені подіями, які відбуваються в нашій країні. Причому йдеться не стільки про самі події як такі, а про певну протидію їм із боку держави, суспільства в різних сферах державотворення, суспільного життя тощо. У цьому оцінюванні є досить близькими за характером позиції невизначеності («важко відповісти» – 9,2 %) та неоднозначною визначеністю («і так і ні» – 16,4 %), що загалом характеризує кожного 4-го українця. Прояву позитивного в оцінці «життя країни» катастрофічно мало. Є лише 3 % тих, хто виявив власну задоволеність подіями в Україні зараз. Загальний індекс задоволеності (середнє значення в діапазоні від -1 до 1 балів) становить -0,75, що вказує на досить низький його рівень і визначає радше високий рівень незадоволеності «життям країни».

Упродовж перших трьох воєнних років (із 2022 по 2024 рр.) рівень незадоволеності населення України подіями в Україні лише зростав. Середнє його значення опустилося з - 0,45 б. до - 0,75 б. (див. рис. 5). та залишилося майже незмінним у 2025 р.

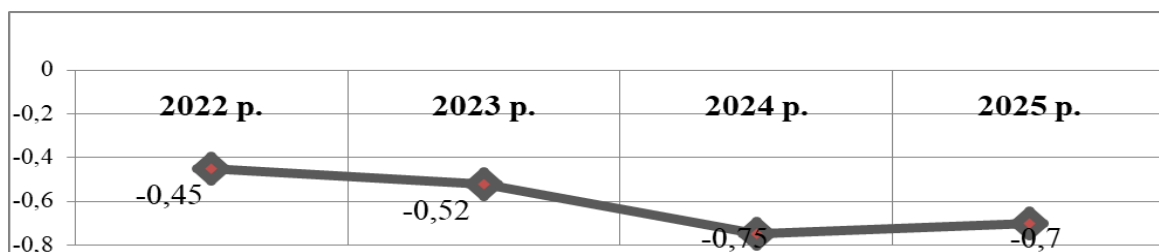

Рис. 5. Динаміка змін рівня незадоволеності подіями, які відбуваються в нашій країні (сер. значення)
Джерело: зроблено автором на масиві даних ІС НАН України (2024, 2025).

Міжрегіональне порівняння за цією ознакою статистично значущих розбіжностей не показало, що означає близька позиція населення у всіх регіонах.

2.8. «Який, на вашу думку, виклик для українського суспільства є найбільш актуальним на сьогодні?»

Найбільш актуальним викликом для українського суспільства на сьогодні є збереження української державності (35,9 %). Це доволі системний глобальний виклик українського суспільства й держави, який містить чимало ризиків для українців (див. табл. 5). Не менш актуальним для українців є також високий рівень корупції в державі – 28,6 %. Приблизно однаковою мірою населення переймається низькими доходами, проблемою збереження національної єдності, ідентичності тощо, що також пов'язано з ризиком націє/державотворення. Загалом ці глобальні інституційні виклики щодо збереження державності й проблеми національної єдності стали предметом стурбованості майже для кожного другого українця (49,5 %).

Таблиця 5

Міжрегіональне порівняння актуальності викликів війни для українців*, 2024, %

	Загалом	Регіон		
		«Наближений»	«Центральний»	«Віддалений»
Збереження державності	35,9	34,3	34,2	40,7
Високий рівень корупції	28,6	31,0	30,7	21,9
Висока вартість життя та низькі доходи	13,6	14,8	13,1	13,1
Збереження національної єдності, ідентичності та культурної спадщини	13,4	10,9	13,7	16,0
Інше/ Важко відповісти	8,5			

*Статистика хі-квадрат значуща на рівні $< 0,005$.

Джерело: зроблено автором на масиві даних ІС НАН України (2024).

Щодо міжрегіональних відмінностей у структурі найбільш актуальних викликів для українців на сьогодні, то проблемою «збереження національної єдності», «ідентичності» тощо, що також пов'язано з ризиком націє/державотворення, більше переймаються в «західному» («віддаленому») регіоні (56,7 %), у порівнянні з «наближеним» (45,2 %) – області східної, південно-східної й південної частин України. «Високим рівнем корупції» все ж більше переймаються жителі «наближеного» регіону (31,0 %), у порівнянні з «віддаленим» («західним») – 21,9 %, що може свідчити радше про більшу наочність його прояву, зокрема з посиленням викликів війни через низький рівень соціального контролю, який відходить на другий план серед актуальностей життя.

ВИСНОВКИ, ОБМЕЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Для виявлення відмінностей і подібностей суспільних настроїв українців щодо їх життєстійкості в умовах затяжної війни здійснено міжрегіональне порівняння різних аспектів суспільної рефлексії українців; фактор регіону побудований за критерієм близькості до фронту. Використовуючи емпіричні дані ІС НАН України 2024 та 2025 рр. та вторинні дані деяких національних досліджень, отримали такі висновки.

Цілком логічно виявилось, що незадоволеність своїм становищем у суспільстві й незадоволеність власним життям більш інтенсивно проявляється в прифронтових областях, ніж у віддалених від театру бойових дій (який постійно наближається, додаючи великих ризиків для населення). Однак негативний фактор відчуття війни не завжди лінійно впливає на почуття задоволеності й незадоволеності людей своїм становищем, тому що генеруються не тільки наявністю чи відсутністю конкретних «наближених» факторів війни, але й загальним психологічним фоном діалектичної взаємодії реального та віртуального їх сприйняття, усвідомлення.

Переходячи до похідних ознак формування суспільного настрою й проявів життєстійкості, зазначимо, що населення України вбачає та оцінює рівень власного життєвого потенціалу щодо подальшої можливості/готовності терпіти тяготи війни практично однаково у всіх регіонах. Цілком виправданим є зв'язок терміну планування життя з відчуттям рівня реальної небезпеки, за яким населення наближеного до фронту регіону, у порівнянні з іншим, більш схильне планувати своє життя в сьогоденній перспективі в протилежності того, що населення віддаленого від фронту регіону більш схильне планувати своє життя на один рік.

Регіональні розрізнення виявлені у важливості для українців цінностей, за яких у «наближеному» до війни регіоні населення більше переймається екзистенційними (життєвими) цінностями. І навпаки – такі цінності, як «державна незалежність України» та «міцне здоров'я», виявилися важливішими для населення «віддаленого» регіону (західних областей), у порівнянні з «наближеним». Те саме проявляється в структурі найбільш актуальних викликів для українців на сьогодні – «збереження національної єдності», «ідентичності» тощо, що також пов'язано з ризиком націє/державотворення, більше переймаються саме в «західному» («віддаленому») регіоні. Актуальність проблеми корупції для жителів «наближеного» регіону може свідчити більше про відчутність низького рівня соціального контролю, який відходить на другий план серед актуальностей життя під час війни.

Не можна стверджувати, що там, де критеріальні параметри не показали значущість розрізень, їх немає. Вони існують і без урахувань статистичної похибки. Практично у всіх порівняннях виявлено відносну «лінійність» або тенденції зростання/зниження величини індикатора в осі трьох регіонів-зон віддаленості/наближеності до зони бойових дій. Величина ознак «Центрального» (між «Віддаленим» та «Наближеним» регіонами) займає проміжне середнє місце між крайніми величинами цих двох регіонів-зон.

Подане регіональне порівняння за певними критеріальними ознаками є підтвердженням виявлення відмінностей і спільних характеристик у соціальному просторі за інтегрованим критерієм «близькості війни», що дає змогу виявити та уточнити сутнісні характеристики кожного різновиду рефлексійної проєкції індивіда в умовах тривалої війни. І саме для вимірювання ключових ознак зміни свідомості населення України, можливих змін ключових її параметрів і параметрів ідентичності (зокрема національної, громадянської), вияву конфліктних чи солідаризаційних ознак/джерел цей гносеологічний засіб, як видається, усе більше набуває (має набувати) поширення у вимірювальній методології воєнного й поствоєнного періодів. З іншого боку, і тематика життєстійкості, національної стійкості все інтенсивніше досліджується з різних сторін, розширюючи пізнавальний потенціал щодо суспільства в стані «надзвичайності».

ПОДЯКА

Автор висловлює розуміння та вдячність керівництву ІС НАН України за надання доступу до інформаційних ресурсів – масивів даних результатів власних моніторингових досліджень 2022–2025 рр.

ФІНАНСУВАННЯ

Матеріал підготовлено завдяки фінансуванню за напрямом використання бюджетних коштів «Підтримка пріоритетних для держави наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок» бюджетної програми КПКВК 6541230. Наукова робота «Національна стійкість України під час російсько-української війни: суспільні конфігурації».

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

- Бурдін, Я. (2023). Українізація YouTube контенту як прояв культурного спротиву українців під час російсько-української війни. *Соціологічні студії*, 2(23), 62–72. <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2023-02-31-31>
- Всеукраїнська програма ментального здоров'я (2025, 31 січня). *Українці відчують стрес і тривогу, але обирають конструктивні допінгові стратегії реагування на ці стани. Результати соціологічного дослідження «Психічне здоров'я та ставлення українців до психологічної допомоги під час війни» – січень, 2025*. Отримано 6.11.2025 з <https://howareu.com/news/ukraintsi-vidchuvaiut-stres-i-tryvohu-ale-obyrailut-konstruktyvni-korpinhovi-strategii-reahuvannia-na-tsi-stany>.
- Головаха, Є., Дембіцький, С. (ред.) та ін. (2024). *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2024*. Київ: Ін-т соціології НАН України.
- Група Рейтинг (2023, 27 червня). *Формула стійкості України: основні складові під час війни та у поствоєнний період (6–11 червня 2023)*. Отримано 14.11.2025 з https://ratinggroup.ua/research/ukraine/ukraine_s_resilience_formula_the_essential_components_during_war_and_post-war_6_11_june_2023.html
- Грушецький, А. (2025). Скільки часу українці готові нести тягар війни. *КМІС*. <https://kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1464&page=1>.
- Дембіцький, С. С., Головаха, Є. І., Степаненко, В. П. (2025). *Стресові стани населення України в контексті війни: досвід соціологічного вивчення*. Київ: Ін-т соціології НАН України.
- Катаєв, С., Зоська, Я. (2025). Концепт «стійкість» як об'єкт соціологічного теоретизування. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*, 107, 24–33. <https://doi.org/10.32782/2707-9147.2025.107.3>
- Лесик, В. (2024, 26 грудня). Надія та тривога: як українці почуваються щодо майбутнього. *Громадське радіо*. Отримано 2.12.2025 з <https://hromadske.radio/news/2024/12/26/nadiia-ta-tryvoha-iak-ukraintsi-pochuvaiutsia-shchodo-maybutnoho>.
- Малиновська, О., Яценко, Л. (2024). Вимушена внутрішня міграція в Україні: наслідки та виклики суспільній стійкості. *Соціально-економічні проблеми і держава*, 1(30), 10–20. <https://doi.org/10.33108/sep2024.01.010>
- Нагорна, Л. П. (2008). *Регіональна ідентичність: український контекст*. Київ: ІПІЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України.

- Сальнікова, С. (2021). Вибірка у соціологічному дослідженні. Луцьк: Вежа-Друк.
- Сальнікова, С., Сидоров, М., Дембіцький, С. (2024). (Не)перебування у зоні активних бойових дій та вимушене (не)переселення як фактори стресових станів українців. *Вісник НТУУ «КПІ» Політологія. Соціологія. Право*, 4(64), 35–48. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4\(64\).322685](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4(64).322685).
- Сірий, Є. (2018). Регіоналізація України у контексті соціологічного дослідження соціальної напруженості. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*, 2, 215–225. <https://doi.org/10.31866/2616-745x.2.2018.133355>
- Сірий, Є. В. (2025a). Суспільно-економічна залученість як чинник життєстійкості українців в умовах зтяжної війни. *Український соціум*, 3(94), 43–59. <https://doi.org/10.15407/socium2025.03.043>
- Сірий, Є. (2025b). Суспільно-економічна залученість молоді як чинник національної стійкості в умовах війни: аргументація прагматичних питань. В О. Злобіна, М. Парашевін (ред.) *Життєтворчість як життєстійкість – Україна і українці в роки війни: матеріали круглого столу з нагоди 100-річчя від дня народження Л. Сохань* 29 листопада 2024 року (с. 88–91). Київ: ІС НАН України. Отримано 18.06.2025 з https://drive.google.com/file/d/1UbEmlfik_lq9t3UXIyKCh9aQ96jznaQ/view
- Соболева, Н. І., Соболев, А. С. (2024). Соціальна резильєнтність українців: шляхи подолання травматичного досвіду в умовах воєнного та повоєнного часу. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*, 104, 111–120. <https://doi.org/10.32782/2707-9147.2024.104.9>
- Фонд «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва (2024, 12 грудня). *Підсумки 2024 року: в очікуванні справедливого миру? – всеукраїнське опитування*. Отримано 11.11.2025 з <https://dif.org.ua/article/pidsumki-2024-roku-v-ochikuvanni-spravedlivogo-miru-zagalnonatsionalne-opituvannya>.
- Hobfoll, S. E., Hall, B. J., Canetti-Nisim, D., Galea, S., Johnson, R. J., & Palmieri, P. A. (2007). Refining our understanding of traumatic growth in the face of terrorism: Moving from meaning cognitions to doing what is meaningful. *Applied Psychology*, 56(3), 345–366. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2007.00292>.
- Kimhi, S., Kaim, A., Bankauskaite, D., Baran, M., Baran, T., Eshel, Y., Dumbadze, S., Gabashvili, M., Kaniasty, K., Koubova, A., Marciano, H., Matkeviciene, R., Teperik, D., & Adini, B. (2024). A full-scale Russian invasion of Ukraine in 2022: Resilience and coping within and beyond Ukraine. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 16(3), 1005–1023. <https://doi.org/10.1111/aphw.12466>
- Leitlande, G. (2024). Societal Resolve Amid War: Lessons from Ukraine's Response to the Russian Invasion. *Obrana a strategie*, 24(2), 99–111. <https://doi.org/10.3849/1802-7199.24.2024.02.99-111>
- Nychyk, A., & D'Anieri, P. (2025). Ukrainian public opinion and the path to peace with Russia. *East European Politics*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/21599165.2025.2538481>

REFERENCES

- All-Ukrainian Mental Health Program. (2025, Jun 31). *Ukrainians experience stress and anxiety, but choose constructive coping strategies to respond to these conditions. Results of the sociological study "Mental health and the attitude of Ukrainians to psychological help during the war" – January, 2025*. Retrieved November 6, 2025 from <https://howareu.com/news/ukraintsi-vidchuvaiut-stres-i-tryvohu-ale-obyraiut-konstruktyvni-kopinhovi-stratehii-reahuvannya-na-tsi-stany>.
- Buridin, Ya. (2023). Ukrainization of YouTube Content as a Manifestation of Cultural Resistance of Ukrainians in a Course of the Russo-Ukrainian War. *Sociological Studios*, 2(23), 62–72. <https://doi.org/10.29038/2306-3971-2023-02-31-31>
- Dembitskyi, S., Golovakha, Ye., & Stepanenko, V. (2025). Stressful states of the population of Ukraine in the context of war: experience of sociological study. Kyiv: Institute of Sociology of the NAS of Ukraine.
- Golovakha, Ye., & Dembitskyi, S. (Eds.) et al. (2024). *Ukrainian society in wartime. The year 2024*. Kyiv: Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine.
- Hrushetskyi, A. (2025). *How long are Ukrainians ready to bear the burden of war*. KIIS. <https://kiis.com.ua/?lang=eng&cat=reports&id=1464&page=1>
- Hobfoll, S. E., Hall, B. J., Canetti-Nisim, D., Galea, S., Johnson, R. J., & Palmieri, P. A. (2007). Refining our understanding of traumatic growth in the face of terrorism: Moving from meaning cognitions to doing what is meaningful. *Applied Psychology*, 56(3), 345–366. <https://doi.org/10.1111/j.1464-0597.2007.00292>.
- Ilko Kucheriv Democratic Initiatives Foundation. (2024, Dec 22). *Results of 2024: Waiting for a Just Peace? – All-Ukrainian Poll*. Retrieved November 11, 2025 from <https://dif.org.ua/article/pidsumki-2024-roku-v-ochikuvanni-spravedlivogo-miru-zagalnonatsionalne-opituvannya>.
- Kataev, S., & Zoska, Ya. (2025). The concept of "resilience" as an object of sociological theoretization. *Social technologies: topical issues of theory and practice*, 107, 24-33. <https://doi.org/10.32782/2707-9147.2025.107.3>
- Kimhi, S., Kaim, A., Bankauskaite, D., Baran, M., Baran, T., Eshel, Y., Dumbadze, S., Gabashvili, M., Kaniasty, K., Koubova, A., Marciano, H., Matkeviciene, R., Teperik, D., & Adini, B. (2024). A full-scale Russian invasion

- of Ukraine in 2022: Resilience and coping within and beyond Ukraine. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 16(3), 1005–1023. <https://doi.org/10.1111/aphw.12466>
- Leitlande, G. (2024). Societal Resolve Amid War: Lessons from Ukraine's Response to the Russian Invasion. *Obrana a strategie*, 24(2), 99–111. <https://doi.org/10.3849/1802-7199.24.2024.02.99-111>
- Lesyk, V. (2024, Dec 26). Hope and anxiety: how Ukrainians feel about the future. *Hromadske Radio*. Retrieved December 2, 2025 from <https://hromadske.radio/news/2024/12/26/nadiia-ta-tryvoha-iak-ukraintsi-pochuvaiutsia-shchodo-maybutnoho>.
- Malynovska, O., & Yatsenko, L. (2024). Forced internal migration in Ukraine: consequences and challenges of social resilience. *Socio-economic problems and the state*, 1(30), 10–20. <https://doi.org/10.33108/sep2024.01.010>
- Nagorna, L. P. (2008). *Regional identity: Ukrainian context*. Kyiv: I.F. Kuras Institute of International Relations of the National Academy of Sciences of Ukraine.
- Nychyk, A., & D'Anieri, P. (2025). Ukrainian public opinion and the path to peace with Russia. *East European Politics*, 1–23. <https://doi.org/10.1080/21599165.2025.2538481>
- Rating Group. (2023, June 27). *Ukraine's Resilience Formula: The Essential Components During War and Post-War (6–11 June 2023)*. Retrieved November 14, 2025 from <https://www.ratinggroup.ua/en/news/ukraine-s-resilience-formula-the-essential-components-during-war-and-post-war-6-11-june-2023>
- Salnikova, S. (2021). *Sampling in Sociological Research*. Lutsk: Veza-Print.
- Salnikova, S., Sydorov, M., & Dembitskyi, S. (2024). (Non-)Exposure to Active Combat Zones and Forced (Non-)Relocation as Factors in Stress States Among Ukrainians. *Bulletin of NTUU "KPI" Political Science. Sociology. Law*, 4(64), 35–48. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4\(64\).322685](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2024.4(64).322685)
- Siryi, Ye. (2018). Regionalization of Ukraine in context of the social tension sociological research. *International relations: theoretical and practical aspects*, 2, 215–225. <https://doi.org/10.31866/2616-745x.2.2018.133355>
- Siryi, Ye. (2025a). Socio-economic involvement as a factor of resilience of Ukrainians in conditions of protracted war. *Ukr. Socium*, 3(94), 43–59. <https://doi.org/10.15407/socium2025.03.043>
- Siryi, Ye. (2025b). Socio-economic involvement of youth as a factor of national resilience in wartime: argumentation of praxeological issues. In O. Zlobina, M. Parashchevin (Eds.) *Life-creativity as resilience – Ukraine and Ukrainians during the war years* (pp. 88–91). Kyiv: IS NAS of Ukraine. Retrieved June 18, 2025 from https://drive.google.com/file/d/1UeEmltlik_lq9t3UXIiyKCh9aQ96jznaQ/view
- Sobolieva, N.I., & Soboliev, A.S. (2024). Social resilience of Ukrainians: ways of overcoming traumatic experience in war and post-war times. *Social technologies: topical issues of theory and practice*, 104, 111–120. <https://doi.org/10.32782/2707-9147.2024.104.9>